

■ TRIBUNA POLITICA

La democrazia directa è in'acquisiziun fitg giuvna

DA CHRISTIAN RATHGEB,
CUSSEGLIER GUVERNATIV

Il 19 da schaner 2019 èn stads passads precis 200 onns ch'il Signuradi da Razén cun ses vitgs Panaduz, Domat, Favugn e Razén sco er Tenna e Sursaissa è daventà ina part dal chantun Grischun. Ina festa commemorativa en il chastè da Razén ha regurdà ad in'istorgia variada ed er captivanta dal Signuradi da Razén. Ma permettai da trair en moda concisa ina lingia dad oz als eveniments remartgabels da quellas uras.

L'onn 1497 han ils Habsburgais acquistà dals Zollers il Signuradi da Razén sco barat per il Signuradi Haigerloch en Baden-Württemberg dad oz. Il motiv per quest affar è stà da natira economica e politica. Sut Napoleun han ils Franzos occupà la Svizra l'onn 1798. Curt avant la midada dal tschientaner è er il Grischun vegnì stratg en en ils turnigl da las dispitas da guerra. Nus tuts avain avant eglis il maletg da la claustra da Mustér en flommas. La constituiziun da mediaziun da l'onn 1803 ha furmà la basa per l'integraziun dal Grischun en la confederaziun. Pervia da la resistenza dad Austria-Habsburg n'ha quai però betg vali per il Signuradi da Razén. Er sche las vischnancas han survegnì da quellas uras in tschert grad d'autonomia èn ils dretgs

da proprietad, ils tschains e las dieschmas anc adina stads resalvads a la chasa Habsburg. I èn suandads curts temps d'in'administraziun franzosa e puspè austriaca, avant ch'il congress da Vienna ha decidì l'onn 1815 d'incorporar il Signuradi da Razén en il giuven chantun Grischun.

Tenor la constituiziun da l'onn 1814 che vaveva da quellas uras è il chantun anc adina stà dividì en lias, en dretgiras autas criminalas ed en cumins. Davart l'acceptaziun u davart la refusa da projects chantunals decidevan ils cumins e betg la maioritad dal pievel. Pir la constituiziun chantunala da l'onn 1854 che sa basava da sia vart sin la constituiziun federala da l'onn 1848 ha determinà il pievel sco suveran. La maioritad dals burgais pudeva dad uss en vi decider davart il destin da projects da votaziun. In ulteriur pass en direcziun d'ina democrazia populara è alura vegnì fatg cun la

constituiziun da l'onn 1880, cun la quala è vegnì introducì il referendum da finanzas e projects da lescha impurtants sco ils fatgs da las taglias, da la scola, da las vias u dals povers èn stads suttamess ad ina votaziun dal pievel. Fin ch'il dretg da votar da las dunnas è stà introducì en tut la Svizra è passà anc ina giada quasi in tschientaner...

Sche jau ma sun laschè passar l'istorgia dal Signuradi da Razén tras il chau ils 19 da schaner 2019 en ils locals impressiuants dal chastè dal medem num sun jau puspè daventà conscient che la democrazia directa è in'acquisiziun fitg giuvna. Avant è noss chantun, u parts dad el, stà adina puspè il termagl d'interess geopolitics, economics u persunals. In dretg da cundecisiun da la populaziun davart decisius cun vastas consequenzas n'è betg stà previs.

Nus resguardain quai sco ina chausa che sa chapescha da sez che nus pudain ir a votar pliras giadas l'onn en nossas vischnancas, en il chantun e sin plaun federal. Jau hai decidì da pensar a quai cun emplenir mes cedel da votar che quest proceder n'è betg mo la fixaziun da mia opiniun, mabain l'expressiun vivida da nossa democrazia directa.

PS: Avais vus votà per la proxima dumengia?